ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

АТЛАС-ШАБЛОН

Історія України

8

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVI ст.

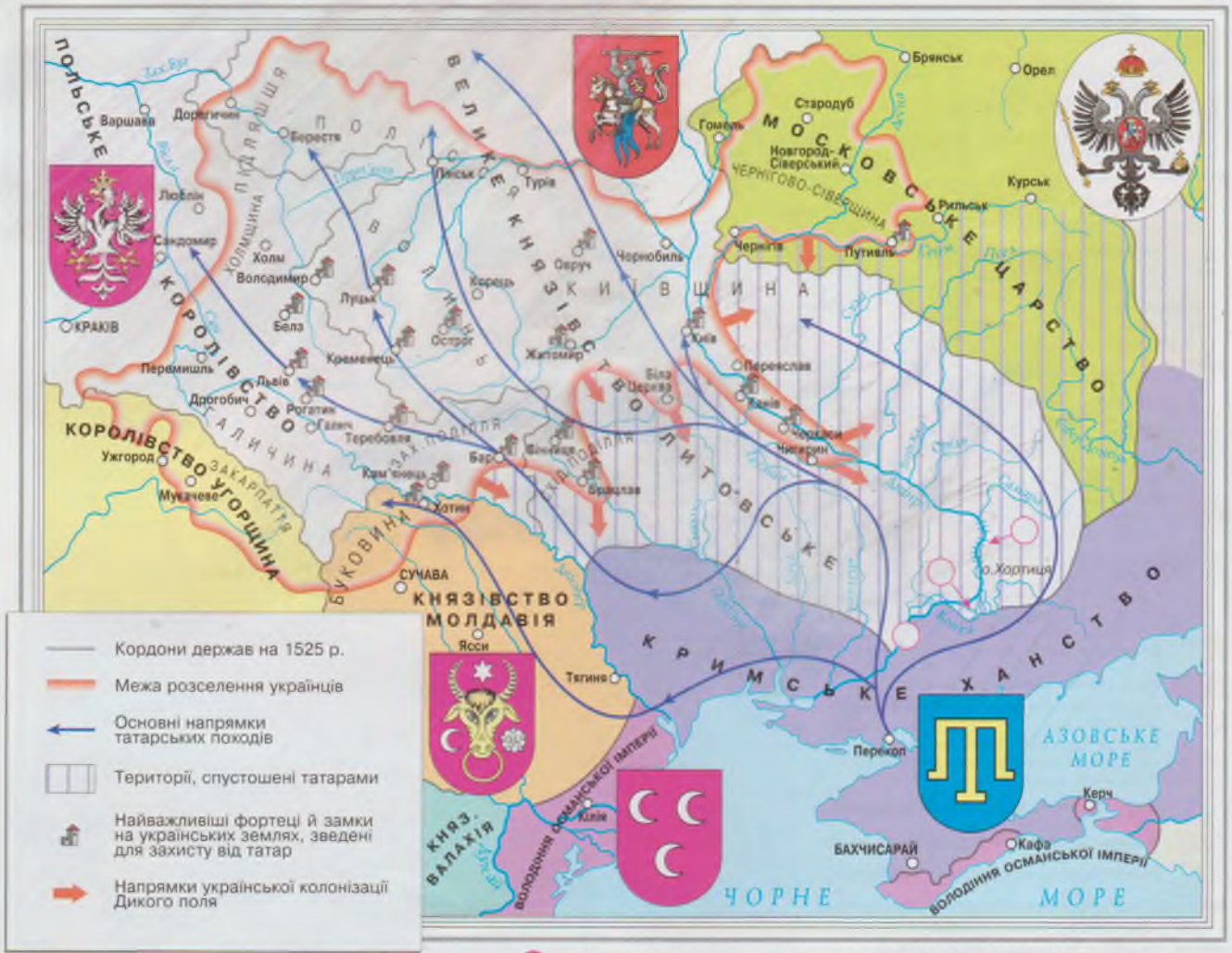

Король польський і великий князь литовський Сигізмунд Старий (1506–1548 рр.)

Україна на карті 1540 р.

1. Зафарбуйте різними кольорами території Великого князівства Литовського і Польського королівства.
2. Визначте за картою і вкажіть, у складі яких держав перебували:
   - Київщина, Волинь, Підляшшя, Східне Поділля .....
   - Галичина, Холмщина, Західне Поділля .....
   - Чернігово-Сіверщина .....
   - Буковина .....
   - Закарпаття .....
3. Підкресліть назви держав, які найбільше потерпали від татарських нападів.
4. Підпишіть Дике поле.
5. Позначте відповідними цифрами у визначених місцях на карті:
   ① Дніпрові пороги
   ② Дніпровський низ
   ③ Великий Луг

Литовський замок у Києві. Із гравюри Г. Якутовича

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVI ст.

Козацьке військо в поході

Дмитро Вишневецький

Велике князівство Литовське в 1569 р.
Польське королівство в 1569 р.
Кордони Речі Посполитої за Люблінською унією 1569 р.
Межі литовських володінь, які за Люблінською унією ввійшли до складу Польського королівства
Межі й центри воєводств Речі Посполитої
Руське воєв. — Воєводства, створені на українських землях
Район формування реєстрового козацтва
Межі територій, охоплених козацькими повстаннями:
Криштофа Косинського (1591—1593 рр.)
Северина Наливайка (1594—1596 рр.)

Місто Трахтемирів

Король Стефан Баторій (1575—1586 рр.)

1. Біля міста, де було укладено Люблінську унію, укажіть рік цієї події.

2. Підкресліть різними кольорами назви:
   - Синім — міста, де після поразки війська К. Косинського було укладено угоду між козаками і князем К. Острозьким.
   - Чорним — міста, поряд із яким зазнали поразки повстанці С. Наливайка (Солоницька трагедія).

3. Позначте відповідними цифрами у визначених місцях на карті:
   ① Місто, яке король Стефан Баторій передав у володіння реєстровим козакам.
   ② Місто, де було укладено церковну унію, унаслідок чого утворилася греко-католицька церква. У якому році це відбулося?

.....

Король Сигізмунд II Август (1548–1572 рр.)

Князь Василь-Костянтин Острозький

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.

Тарасова ніч 20 травня 1630 р. Із картини В. Шаталіна

1. Підкресліть назву воєводства, створеного на українських землях у першій половині XVII ст.
2. Укажіть імена ватажків козацьких повстань нижченаведених років:
   - 1625 .....
   - 1630—1631 .....
   - 1635 .....
   - 1637—1638 .....
3. Позначте на карті відповідними цифрами:
   ① Місце козацької перемоги, що дістала назву «Тарасова ніч».
   ② Фортецю, збудовану французьким інженером Г. Л. де Бопланом і зруйновану гетьманом І. Сулимою.
   ③ Територію, на яку відступили повстанці на чолі з гетьманом Я. Остряницею в 1638 р.
4. Обведіть різними кольорами:
   - Червоним — місце укладення польсько-козацької угоди, яка встановлювала реєстр козаків у 6000 осіб.
   - Синім — місце укладення угоди, яка встановлювала реєстр козаків у 8000 осіб.
   - Зеленим — місце, де реєстрові козаки змушені були прийняти умови королівської Ординації.

Козак і козачка з карти Боплана

Польський шляхтич

Фортеця Кодак

Яцько Остряниця

ЗАПОРОЗЬКА СІЧ У XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.

Кафа

Здобуття Кафи запорожцями в 1616 р.

Петро Конашевич-Сагайдачний

Козак у степу

Запорожець
Із картини С. Васильківського

Петро Конашевич-Сагайдачний

1. Зафарбуйте територію Вольностей Війська Запорозького Низового на початку XVII ст.
2. Підкресліть на карті різними кольорами:
   - Синім — турецькі міста, де були невільницькі ринки.
   - Червоним — головні турецькі фортеці.
3. Позначте на карті відповідними цифрами:
   1. Замок — предтечу Запорозької Січі, збудований князем Д. Вишневецьким.
   2. Місто в Криму, до якого запорозькі козаки на чолі з П. Сагайдачним здійснили морський похід у 1616 р.
   3. Місце битви турецько-татарської і польсько-української армій, у якій брали участь запорожці, очолювані гетьманом П. Сагайдачним (1621 р.).
4. На карті-врізці підкресліть різними кольорами:
   - Червоним — назви першого й останнього з Дніпрових порогів.
   - Синім — назву Січі, що існувала за часів козацьких повстань 1620–1630-х р.
   - Зеленим — назву Січі, що існувала за часів Національно-визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького проти Речі Посполитої.

Зброя козацької доби

Район Дніпрових порогів на карті XVII ст.

Герб Війська Запорозького

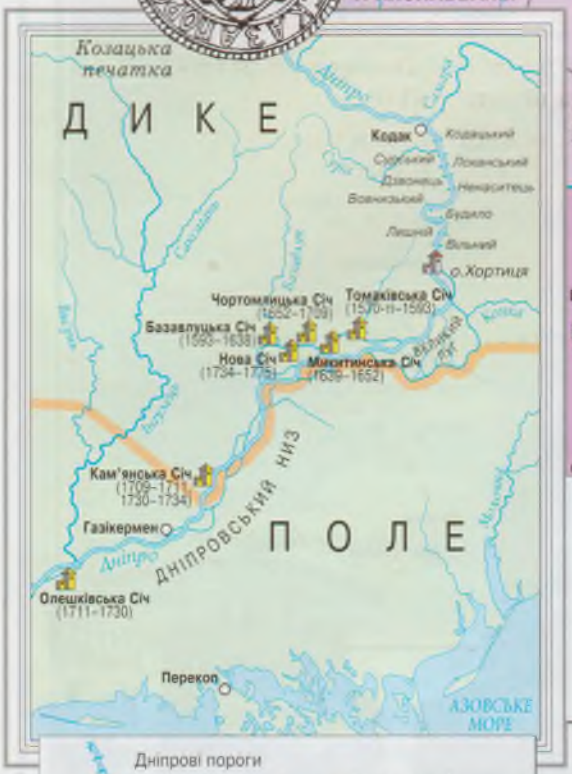

Поразка польсько-українського війська в бою з турками під Цецорою в 1620 р. Із картини Ю. Коссака

КУЛЬТУРА УКРАЇНИ XVI – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVII ст.

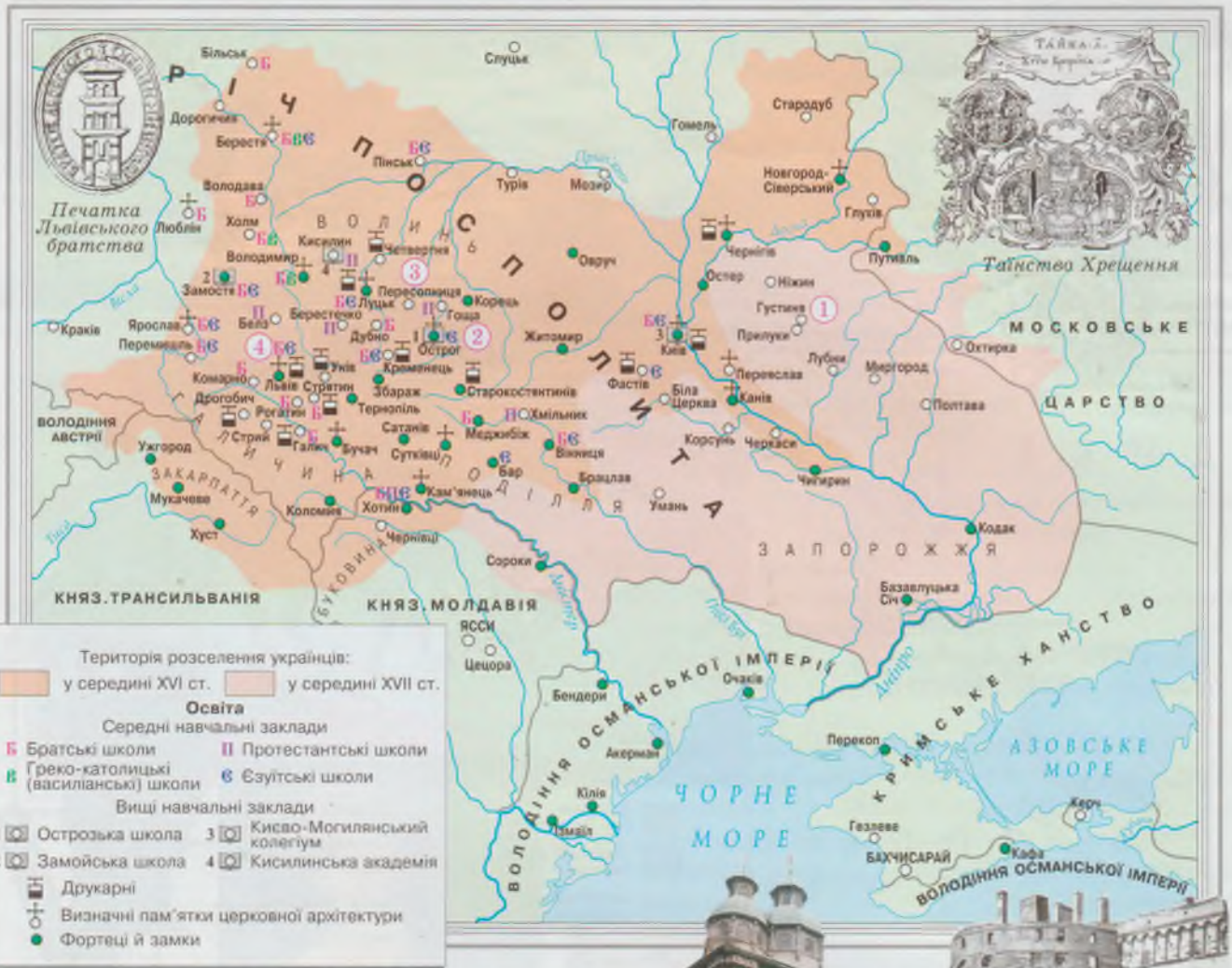

Каплиця Трьох Святителів у Львові

Руїни замку в Меджибожі

Надгробок князя Костянтина Острозького

Заставка першодруку Івана Федорова

Сторінка Пересопницького Євангелія

1. Підкресліть різними кольорами назви міст, де діяли:
   - Синім — братські школи.
   - Червоним — греко-католицькі школи.
   - Зеленим — єзуїтські школи.
2. Напишіть назви вищих навчальних закладів, заснованих близько 1578 р. .....
   .....
   у 1632 р. .....
3. Обведіть позначку друкарні, у якій 1574 р. Іван Федоров (Федорович) надрукував перші на українській землі книги. Як вони називалися?
   .....
   .....
4. У якому році І. Федоров надрукував Острозьку Біблію? .....
5. Упишіть у кружечки цифри, якими на карті позначені місця:
   - ◯ створення Пересопницького Євангелія;
   - ◯ написання Густинського літопису;
   - ◯ зведення пам'яток ренесансної архітектури — будинку Корнякта і Чорної кам'яниці;
   - ◯ діяльності першого в Україні слов'яно-греко-латинського навчального закладу.

НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ (ПОДІЇ 1648–1650 рр.)

В'їзд Хмельницького до Києва 23 грудня 1648 р.

1. Обведіть місце обрання Б. Хмельницького гетьманом Війська Запорозького.

2. Які три битви 1648 р. завершилися перемогами козацького війська?

.....
.....
.....

3. Підкресліть різними кольорами:
   - Синім — місто, облогою якого завершився похід Б. Хмельницького на західноукраїнські землі в 1648 р.
   - Червоним — місце проголошення Б. Хмельницьким програми побудови Української козацької держави.
   - Чорним — фортецю на Волині, яку козацько-татарське військо брало в облогу влітку 1649 р.
   - Зеленим — місце вирішальної битви літньої кампанії 1649 р.

4. Зафарбуйте територію Української козацької держави (Війська Запорозького) за умовами Зборівського договору. На території яких колишніх воєводств її було створено?

.....
.....
.....

5. Столицю якої держави захопив Б. Хмельницький під час походу влітку 1650 р.? .....

Богдан Хмельницький

НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ (ПОДІЇ 1651–1657 рр.)

Польський крилатий гусар

Козацький полковник

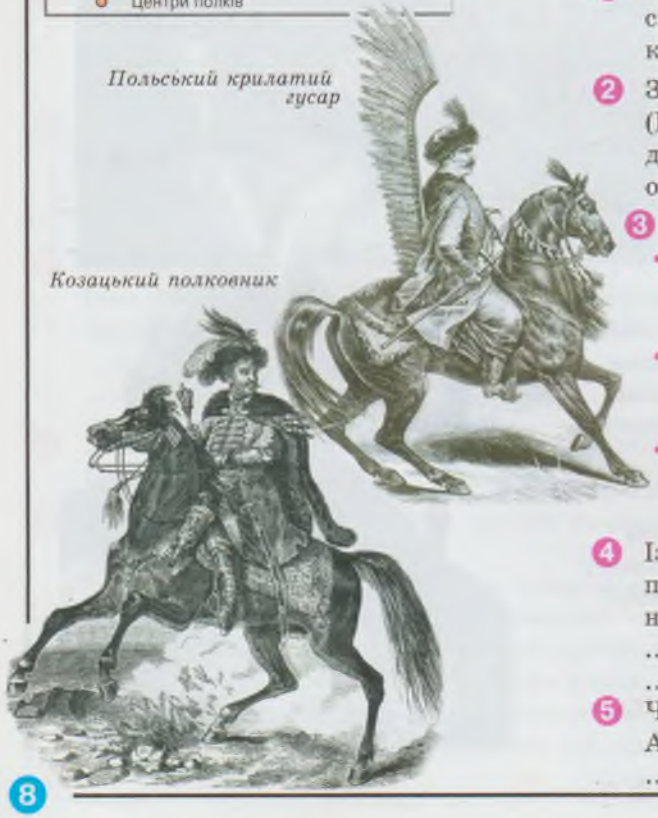

1. Біля місця Берестецької битви вкажіть її рік. Хто зі сподвижників Б. Хмельницького керував відступом козацьких військ із поля бою? .....

2. Зафарбуйте територію Української козацької держави (Війська Запорозького) за умовами Білоцерківського договору. Територією якого колишнього воєводства воно обмежувалося? .....

3. Підкресліть різними кольорами:
   - Синім — місце переможної битви Б. Хмельницького, унаслідок якої втратив чинність Білоцерківський договір і Українська держава відновила свою територію.
   - Червоним — місце проведення козацької ради, що схвалила рішення про перехід Української козацької держави під протекцію московського царя.
   - Зеленим — місце битви об'єднаної українсько-московської армії з польською взимку 1655 р., яке сучасники називали «полем дрожі» або «Дрижополем».

4. Із якими державами Б. Хмельницький уклав воєнно-політичний союз для боротьби з Річчю Посполитою наприкінці 1656 р.? .....
   .....
   .....

5. Чим завершився похід корпусу наказного гетьмана А. Ждановича в Галичину і Польщу? .....
   .....

УКРАЇНА В 1657–1659 рр.

Московський цар Олексій Михайлович

Іллінська церква в Суботові. Усипальниця Б. Хмельницького

Московські стрільці

Іван Виговський

Юрій Хмельницький

Польський король Ян II Казимир

1. Коли і де Івана Виговського було обрано гетьманом? .....
2. Обведіть райони, охоплені антигетьманськими виступами під проводом М. Пушкаря, Я. Барабаша і Я. Клишенка.
3. Які три колишніх воєводства повинні були увійти до складу Руського князівства за Гадяцьким договором? .....
.....
.....
4. Підкресліть назви міст, захоплених московськими військами під час війни 1658—1659 рр.
5. Біля Конотопа вкажіть рік битви. Хто переміг у Конотопській битві?
.....
.....
6. Де і коли відбулася козацька рада, на якій І. Виговський зрікся гетьманської булави?
.....
.....

УКРАЇНА В 1659–1667 рр.

Павло Тетеря

Іван Брюховецький

Козацька багатоствольна пищаль

1. Укажіть дату обрання гетьманом Ю. Хмельницького .....
2. Обведіть місце укладення угоди, яка стала політичним результатом Чуднівської кампанії.
3. Заштрихуйте різними кольорами:
   - Зеленим — територію Правобережної Гетьманщини під владою Речі Посполитої.
   - Синім — територію Лівобережної Гетьманщини під владою московського царя.
4. Укажіть дату Андрусівського перемир'я .....
5. Підкресліть назву території, яка за Андрусівським перемир'ям підпорядковувалась одночасно Московському царству і Речі Посполитій.

УКРАЇНА В 1667–1687 рр.

Кам'янецька фортеця

Іван Самойлович

Дем'ян Многогрішний

Правобережна (а) і Лівобережна (б) Гетьманщини в 1667 р.
Кордони Гетьманщини, об'єднані П. Дорошенком у 1668 – 1669 рр.
Міста Лівобережної Гетьманщини, у яких за Глуховськими статтями 1669 р. залишалися московські гарнізони
Поділ Правобережної України за умовами Бучацького договору 1672 р.
Території, які переходили під владу гетьмана П. Дорошенка
Території, які Річ Посполита передавала Османській імперії
Зречення гетьманства П. Дорошенком
Чигиринські походи турецько-татарської армії в 1677 і 1678 рр.
Східний кордон Московського царства за «Вічним миром» із Річчю Посполитою (1686 р.)
Кордони інших держав на 1686 р.
Перший Кримський похід об'єднаної московсько-української армії (1687 р.)
1669 Місця і роки укладення договорів
Резиденція лівобережних гетьманів

Султан Махмед IV

Петро Дорошенко

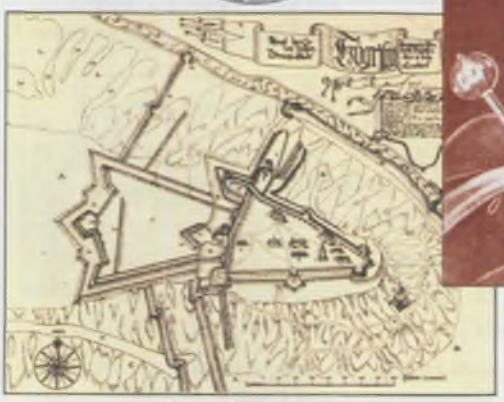

План Чигирина

1. Укажіть дату обрання П. Дорошенка гетьманом усієї козацької України .....
2. Назвіть українсько-московські договори (статті), підписані гетьманами:
   - Д. Многогрішним .....
   - І. Самойловичем .....
3. Обведіть різними кольорами місця:
   - Синім — прийняття П. Дорошенком протекції турецького султана.
   - Червоним — польсько-турецького договору, за яким П. Дорошенку передавалися Південна Київщина і Брацлавщина.
   - Зеленим — московсько-турецького договору, за яким територія між Південним Бугом і Дніпром мала залишатися незаселеною.
4. Коли було укладено «Вічний мир» між Московським царством і Річчю Посполитою? .....
   Назвіть українські землі, що за умовами миру було закріплено за:
   - Московським царством .....
     .....
   - Річчю Посполитою .....
     .....

УКРАЇНА В 1687—1727 рр.

Іван Мазепа

Петро І

Іван Скоропадський

1. Укажіть роки гетьманування І. Мазепи .....

2. Підкресліть назву столиці Гетьманщини.

3. Заштрихуйте територію, охоплену національно-визвольним повстанням 1702—1704 рр. на Правобережжі. Хто його очолив? .....

4. Обведіть територію, приєднану І. Мазепою до Гетьманщини в 1704 р.

5. Укажіть дати нижченаведених подій і позначте їх на карті відповідними цифрами:
   1. Знищення Батурина російськими військами .....
   2. Обрання гетьманом І. Скоропадського .....
   3. Зруйнування російськими військами Чортомлицької Січі .....
   4. Полтавська битва .....
   5. Обрання П. Орлика гетьманом України в еміграції .....

6. Обведіть Січ, закладену запорожцями після зруйнування Чортомлицької Січі.

УКРАЇНА В 1727–1768 рр.

Данило Апостол

Територія Гетьманщини за гетьманування Д. Апостола (1727–1734 рр.)

Повернення запорожців із турецьких володінь і заснування Нової Січі (1734 р.)

Гетьманщина і Запорожжя під владою К. Розумовського (1750–1764 рр.)

Полкові міста Гетьманщини і Слобідської України на 1764 р.

1765 1781 Роки скасування російським урядом козацького адміністративного і військового устрою на Лівобережжі і Слобідській Україні

Антикріпосницькі та національно-визвольні рухи на українських землях

Райони гайдамацького руху 1734–1740 рр.

Райони дій опришків під проводом О. Довбуша в 1738–1745 рр.

Вогнища гайдамацького повстання 1750 р.

Коліївщина 1768 р.

Гетьманські столиці. Малюнок XVIII ст.

1. Обведіть межі Гетьманщини за Д. Апостола і підкресліть назву його резиденції.
2. Укажіть роки, коли Гетьманщиною керувало Правління гетьманського уряду .....
.....
3. Поряд із Новою Січчю напишіть рік її заснування.
4. Напишіть прізвище останнього гетьмана України .....
Яка установа здійснювала управління Гетьманщиною в 1764–1786 рр.?
.....
5. Заштрихуйте різними кольорами:
   - Зеленим — район дій опришків.
   - Червоним — землі, охоплені Коліївщиною.

Максим Залізняк

Іван Гонта

ПІВДЕННА УКРАЇНА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII ст.

Козацька рада

Козаки пишуть листа турецькому султанові. Із картини І. Рєпіна

Хрест на козацькій могилі

- Межі Земель (Вольностей) Війська Запорозького на 1768 р.
- Назви паланок
- Території, приєднані до Російської імперії після російсько-турецької війни 1768–1774 рр., за Кючук-Кайнарджійським договором 1774 р.
- Території, приєднані до Австрійської монархії за австро-турецькою Константинопольською угодою 1775 р.
- Зруйнування Запорозької Січі в 1775 р.
- Назви і межі губерній, створених російською владою на землях ліквідованого Війська Запорозького

Козацькі організації, створені запорожцями після ліквідації Січі:

- Задунайська Січ (1776–1785 рр.)
- Катеринославське козацьке військо (1787–1796 рр.)
- а Чорноморське козацьке військо в 1787–1792 рр. (а), після 1792 р. (б)
- б
- Землі, включені до складу Російської імперії після ліквідації Кримського ханства (1783 р.)
- Території, приєднані до Російської імперії внаслідок російсько-турецької війни 1787–1791 рр., за Ясським договором 1791 р.
- Володіння Османської імперії та її васалів на кінець 1791 р.

1. Обведіть межі Земель (Вольностей) Війська Запорозького на 1768 р. На скільки паланок вони поділялися? .....

2. Укажіть, до якої держави і коли було приєднано:
   - Землі між Дніпром і Південним Бугом .....
   - Буковину .....
   - Крим .....

3. Біля Запорозької Січі підпишіть рік її ліквідації царським урядом.

4. Позначте на карті відповідними цифрами:
   1. Задунайську Січ.
   2. Чорноморське козацьке військо в 1787–1792 рр.
   3. Катеринославське козацьке військо.
   4. Чорноморське козацьке військо після 1792 р.

УКРАЇНА НАПРИКІНЦІ XVIII ст.

Катерина II

Території, які за поділами Речі Посполитої приєднані:

до Австрійської монархії
- у 1772 р.
- у 1795 р.

до Російської імперії
- у 1772 р.
- у 1793 р.
- у 1795 р.

Колишні володіння Османської імперії, які були приєднані:

до Австрійської монархії
- у 1775 р.

до Російської імперії
- у 1774 р.
- у 1783 р.
- у 1791 р.

1787 — Місця і роки битв із турками

1784 — Нові міста на півдні України та роки їхнього заснування

Межі та центри австрійських і російських адміністративних утворень

Херсон наприкінці XVIII ст.

Герб Малоросійської колегії

Українці XVIII ст.
Із картин С. Васильківського

1. Які три держави брали участь у поділах Речі Посполитої?.....
.....

2. Укажіть роки двох російсько-турецьких війн другої половини XVIII ст. .....
.....

3. Заштрихуйте різними кольорами:
- Зеленим — території, одержані Російською імперією внаслідок поділів Речі Посполитої.
- Синім — території, що увійшли до складу Російської імперії в результаті російсько-турецьких війн другої половини XVIII ст.
- Червоним — території, приєднані до Австрійської монархії внаслідок поділів Речі Посполитої.
- Чорним — територію, передану турецьким султаном австрійському монархові.

4. Напишіть назви австрійських королівств та коронних країв і російських губерній та земель, утворених на українських землях на 1797 р.:
- Австрійські .....
.....
- Російські .....
.....

КУЛЬТУРА УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVII – XVIII ст.

Студентська громада Києво-Могилянської академії

Військово-Микільський собор у Києві

Спасо-Преображенська церква в Сорочинцях

Троїцький собор у Новомосковську

Портрет українського пана. XVIII ст.

Козак Мамай

Бандура

1. Підкресліть різними кольорами назви населених пунктів, у яких діяли:
   - Синім — колегіуми.
   - Зеленим — єзуїтські колегіуми і польські гімназії.
   - Червоним — василіанські школи.
2. Укажіть назви і роки заснування вищих навчальних закладів, що діяли в ті часи на українських землях .....
   .....
3. Який архітектурний стиль панував в українській архітектурі другої половини XVII ст.? .....
   Обведіть позначки видатних пам'яток архітектури, збудованих у цьому стилі.
4. Які архітектурні пам'ятки були збудовані або перебудовані на кошти гетьмана І. Мазепи? .....
   .....

Зміст

Українські землі в першій половині XVI ст. 1

Українські землі в другій половині XVI ст. 2

Українські землі в першій половині XVII ст. 3

Запорозька Січ у XVI — першій половині XVII ст. ..... 4—5

Культура України XVI — першої половини XVII ст. 6

Національно-визвольна війна українського народу (події 1648—1650 рр.) 7

Національно-визвольна війна українського народу (події 1651—1657 рр.) 8

Україна в 1657—1659 рр. 9

Україна в 1659—1667 рр. 10

Україна в 1667—1687 рр. 11

Україна в 1687—1727 рр. 12

Україна в 1727—1768 рр. 13

Південна Україна в другій половині XVIII ст. 14

Україна наприкінці XVIII ст. 15

Культура України другої половини XVII—XVIII ст. 16

Навчальне видання

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ
8 клас
Атлас-шаблон
Упорядники *О. В. Гісем, О. О. Мартинюк*

Редактор *Л. А. Шведова*
Технічний редактор *В. І. Труфен*

Код Г900249У. Підписано до друку 15.05.2014.
Формат 60×84/8. Папір крейдяний. Гарнітура Шкільна.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 1,87.

ТОВ Видавництво «Ранок».
Свідоцтво ДК № 3322 від 26.11.2008.
61071 Харків, вул. Кібальчича, 27, к. 135.
Для листів: 61045 Харків, а/с 3355.

E-mail: office@ranok.com.ua
Тел. (057) 719-48-65, тел./факс (057) 719-58-67.
З питань реалізації: (057) 727-70-80, 727-70-77.
E-mail: commerce@ranok.com.ua

www.ranok.com.ua

Надруковано у друкарні ТОВ «Тріада Прінт»
м. Харків, вул. Киргизька, 19. Тел. 703-12-21, email: sale@triada.kharkov.ua

Папір, на якому надрукована ця книга,

безпечний для здоров'я та повністю переробляється

з оптимальною білизною, рекомендованою офтальмологами

вибілювався без застосування хлору

ВИДАВНИЦТВО **РАНОК**

Разом дбаємо про екологію та здоров'я

© О. В. Гісем, О. О. Мартинюк, 2010
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2014